

AKADEEMILISE RAHVALUULE SELTSI KOGUMISKONVERENTS

ARS-i seitsmes kogumiskonverents „Pärimuse kogumisretk kui palveränd” toimus 5. novembril 2009 Eesti Kirjandusmuuseumis. Korraldajad olid pealkirja avanud järgmiselt: „Nii nagu palveränduri tee viib erilise tähenduse saanud paikadesse, külastab ka pärimuse koguja tema poolt oluliseks peetavaid kohti ja kogeb minevikust pärinevaid rituaale. Sageli on otsitavast nähtusest alles vaid ähmane jälg või mälestus, näe. „pühad säilmed”, millele võivad anda erilise tähenduse selle hoidjad ja koguja enda mõtteviisi. Reaalsest füüsilisest teekonnast olulisem on vaimne retk – eneseleidmine, oma ideede teadvustamine tavapärasest ümbrusest erinevates oludes. Kogumisretk mõjutab nii kogujaid endid kui ka kohatud inimesi, rännaku lõpus kogetud objekti võib mõista kui otsitava sümboolset kujutist. Mineviku vaimsest ja materiaalsest pärimusest loodetakse sageli kasu oma rahvale, leides sealt „rahva vaimu”, etnilist identiteeti, juuri või väge.” Teemast tulenevalt seostasid kõik esinejad oma kogumisretki rohkemal või vähemal määral palverännakuga.

Kogumiskonverentsi ettekanded olid sel aastal jaotatud kolmeks. Esimese sektsiooni alapealkirjaks oli „Eestis”. Alustuseks kõneles Jüri Metssalu („2009. aasta kohapärimuslikud välitööd Juuru kihelkonnas”) mitmeetapilisest ja mahukast välitööde projektist Juuru kihelkonnas, andes ülevaate nii senisest ettevalmistusest kui ka kogumiskäikudest kevadest sügiseni, sh

logistilistest ja metodoloogilistest probleemidest. Näiteks püüti küsitletavaid võimalikult vähe eksitada varem kirjapandud pärimustekstidega ning lähtuda spontaanselt meenuvatest teadmistest. Niisuguse kogumistöö eesmärk on terviklik süstemaatiline kohapärimuse kogumine. Ligi 200 intervjuueeritavaga retke analüüsi esitamine jäi projekti värskuse ja andmete suure mahu tõttu edaspidiseks.

Renata Sõukand ja Raivo Kalle („Botaanilise töö otsingud etnobotaanilistel välitöödel”) andsid kuulajatele ülevaate varasemast kogumisest (J. H. Rosenplänter, M. Ostrov, J. Hurt, R. Vallner, G. Vilbaste jt). Etnobotaanilist materjali on aja jooksul kogunud erialasest huvist lähtuvalt folkloristid, botaanikud ja lingvistid, kaasatud on ka tudengeid. Küsitluse eesmärk oli jälgida taimede tundmist tänapäeval, nende kasutamist eri valdkondades, uusi ravimtaimeliike ja taimesüsteematikat. 30 küsitletu vastustest järeldati, et aastal 2009 oli ravimtaimemaastikuks koduümbrus ja oma aed. Puhast looduskaunist paika kujutav adette pigem kortermajade elanikud. Selgus ka, et puud-põõsad on pigem meeste ning taimed pigem naiste huvifääris. Esinejad järeldasid, et tänapäeva rahvabotaanika on siirdevorm, kus on segunenud nii botaaniline (ükski taimenimi ei tohi kattuda) kui ka rahvapärase süstemaatika (taimenimi läh- tub kasutamisest).

TÜ magistrant Eva-Liisa Roht ja TLÜ EHI magistrant Ele Pajula („Asu-

sime teele – etnoloogilised välitööd Eesti romadega 2009”) tutvustasid esimest etappi välitöödest, mille eesmärk on selgitada romade ja Eesti ühiskonna sidemeid. Kindlaid küsimusi sisaldavad, kuid põhiliselt vabavormilised vestlused töid esile romade identiteedi eri tahud ja varieeruvuse erinevates sotsiaalsetes ringides: isekeskis ja ühiskonnas üldiselt, samuti kultuuriliste tavade paindlikkuse sõltuvalt ümbritseva keskkonna tavadest.

Teist sektsiooni – „Soomeugrilaste juures” – alustasid TÜ tudengid Jaanika Jaanits ja Eva-Liisa Roht („Komi nooruse otsinguil – etnoloogilised välitööd 2009”). Suvise pilootprojektiga tahteti Sõktõvkaris uurida komi noorte, komi organisatsioonide esindajate ning komidest meediatöötajate etnilist identiteeti ning võrrelda seda ametliku poliitikaga. Küsitlus hõlmas ka vaba aja veetmise võimaluste temaatikat. Ühe iseloomuliku joonena tuli välja, et oma identiteeti määratlesid noored suuresti komi keele oskuse järgi.

Seejärel tutvustasid EKA tudengid Eva Sepping ja Piret Pupart („Eesti Kunstiakadeemia ekspeditsioonist izmakomide juurde”) oma kogemusi Komi maal käigust, mida illustreerisid fotod ja videomaterjal. Esinejad rõhutasid, et olid kogumisretkel eelkõige kunstnikena. Retkelistel aitasid küsitletavatega kontakti luua nii tähelepanu rahvarõivaste vastu kui ka koopiad varasemate ekspeditsioonide fotodest.

Kristi Salve („Palverännakutest, karelianismist ja Vepsas käimisest”) arutles oma paljude Vepsas käikude taustal vepslaste ja ingerlaste palverännakute üle, mis on tihti seotud romantiliste kujutlustega Karjalast või mälestustega lapsepõlvkodust, omajuurtest. Eesmärk võib teisalt olla ka kristlik. Samuti märkis esineja, et uurijate kogumisretked on aidanud suuresti tõsta väikerahvaste (nt ingerlaste, vadjalaste, vepslaste) identiteeditaju.

Taisto-Kalevi Raudalainen („Jõudmine palverännutee algpunkti”) meenutas samuti käike sugulasrahvaste juurde, viimati 2009. aastal Kesk- ja Lõuna-Vepsasse. Vepslaste puhul osutas T.-K. Raudalainen nii isiklikel eesmärkidel kui ka kogukondlikult toimunud risti- usu- ja muude traditsioonide segustele palverännakutele, seejuures ka loodusesse pühapaikadesse. Samuti on pühapaikades tänapäeval võimalik jälgida uusreligiooni ilminguid.

Konverentsi viimases sektsioonis alapealkirjaga „Kaugetes pühapaikades” tutvustas Ülo Valk („Liikumapanevad lood ja sihtpunktid: Assami templilegendidest”) Kirde-India mitme templiga seotud legende, vaadeldes rännakuid jutu abil, millest tulenevad uued kogemused ja ka uued lood, nt tervenemistest. Nii on palverännak vaadeldav ühe võimalusena jutt lõpule viia. Ü. Valk kõrvutas erinevaid lugusid ning tõstis esile neile iseloomulikke jooni.

Tiina Sepp („Minu kogumisretked ja palverännakud Santiago de Compostelasse”) meenutas kolme rännakut Hispaanias. Kui esimene retk möödus pigem veel palverändurina, siis teisele rännakule läks T. Sepp juba ettevalmistatud küsimustikuga, küsitles kohatud kaasrändajaid, jälgis turistide ja palverändurite vahelisi erinevusi, samuti tekkivat või kujuteldavat rühmatunnet. Kolmandal retkel kogus esineja legende, jagades konverentsil kuulajatega muljeid värvikamatest kõnelajatest.

Viimastena meenutasid Mare Kõiva ja Andres Kuperjanov („Družo Tito, Sveti Rilski”) pildis ja sõnas 2007.–2009. aastal Sloveenias, Horvaatias ja Bulgaarias külastatud eri ilme ja eesmärkidega pühapaikade tänapäevast elu. Esinejad kirjeldasid erinevate kohadega seotud jutuvara, uskumusi ning äritegevust. Ettekannet ilmestas väljendusrikas fotomaterjal ning videod,

mis oli ka selleaastase kogumiskonverentsi ettekannete ühine joon.

Konverentsipäeva lõpetuseks toimus filmi „Seto saaja” (2009) esilinastus. Filmi autoriteks on Aado Lintrop ja Janika Oras Eesti Rahvaluule Arhiivist.

Konverentsi korraldamist toetas Eesti Kultuurkapital. Teesid on kättesaadavad aadressil: <http://www.folklore.ee/rl/inste/ars/kk09/>.

AVE TUPITS